

University of Groningen

Kom op jongens, gebaren!

Visser, Saskia

Published in:

En ik spreek ook Nederlands, portretten van meertalige Nederlanders

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2013

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Visser, S. (2013). Kom op jongens, gebaren! In *En ik spreek ook Nederlands, portretten van meertalige Nederlanders* Wetenschapswinkel Taal, Cultuur en Communicatie, Rijksuniversiteit Groningen.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Kom op jongens, gebaren!

De dagelijkse praktijk in een gezin met dove en horende kinderen

Door Saskia Visser

Bas, Koen, Laura en Lisa

Kom op jongens, gebaren!

De dagelijkse praktijk in een gezin met dove en horende kinderen

Door Saskia Visser

De keuze voor een meertalige opvoeding wordt doorgaans door ouders gemaakt. Je kiest bij voorkeur de taal waarin je jezelf het beste kunt uitdrukken om je kind een goede basis mee te kunnen geven. Maar wat nu als de taal die je spreekt niet toegankelijk is voor je kind, simpelweg omdat het kind doof is? Dan heb je als ouders geen keus, je moet een heel ander soort taal in je huis halen om de communicatie met je kind op gang te brengen en te houden. Gelukkig bestaat er zo'n taal, de Nederlandse Gebarentaal. Een volwaardige taal met een eigen grammatica, woordenschat en manier van uitdrukken.

Maar hoe werkt dat als er in je gezin wordt gebaard en gesproken? Hoe zorg je dat het Nederlands en de Gebarentaal een gelijkwaardige plek krijgen in het dagelijks leven? Hoe bied je al je kinderen (doof en horend) de mogelijkheid om hun talen te ontwikkelen? Ik ga op bezoek bij de familie Gierman om een beeld te krijgen van hoe dat gaat.

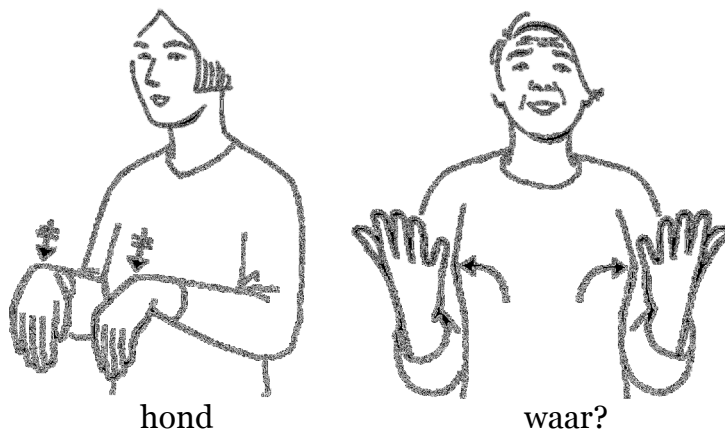
De familie Gierman, vader Roy, moeder Susanne, dochters Lisa(11) en Laura (10) en zonen Koen (8) en Bas(6) woont in een nieuwbouwwijk in de stad Groningen. De hele familie is meertalig, al moeten ze wel even wennen aan de term. Want voor elk lid van de familie is er duidelijk wat hun eerste taal is, die toch beter ontwikkeld is dan de tweede taal. De oudste dochter Lisa is een echt gebarenkind. Ze kan alles in gebaren uitdrukken, maar heeft grote moeite om het geschreven Nederlands te leren. De rest kletst er gemakkelijk een eind op los, maar moet in gebarentaal nog wel eens zoeken naar de juiste gebaren of combinaties. Niettemin gebruikt iedereen dagelijks beide talen om te communiceren.

Ik praat met Susanne terwijl de kinderen naar school zijn. Lisa gaat naar de dovenschool Guyot in Haren en de andere kinderen zitten op de basisschool in de buurt. "We proberen aan tafel altijd te gebaren. Soms is dat wel even wat minder. Als je bijvoorbeeld even inspringt op wat één van de kinderen zegt of als de horende kinderen iets tegen elkaar zeggen, dan vergeten we weleens te gebaren. Maar dan vraagt Lisa terecht: Hé, wat zeggen jullie? En dan gebaren we alsnog. Soms merk ik dat de kinderen meer automatisch overschakelen op gebarentaal als er andere dove kinderen bij zijn. Het is net alsof ze dan de noodzaak ook meer voelen. Het is heel vreemd dat dat nodig is, maar Lisa is dan te eigen, denk ik." zegt Susanne Gierman.

"Als je gebarentaal gebruikt, moet je daarbij niet praten. Want als je blijft praten, heb je de neiging om woord voor woord te vertalen. Dat noem je Nederlands ondersteund met gebaren, geen gebarentaal."

Susanne Gierman

Gaat dat eigenlijk wel, praten en gebaren tegelijk? “Nee, eigenlijk werkt dat niet. Als je gebarentaal gebruikt, moet je daarbij niet praten. Want als je blijft praten, heb je de neiging om woord voor woord te vertalen. Dat noem je Nederlands ondersteund met gebaren, geen gebarentaal. Als je zegt *waar is de hond?* in het Nederlands, dan moet je in gebarentaal eerst het gebaar voor *hond* maken en dan het gebaar voor *waar?* Die andere volgorde en grammatica maakt het heel lastig om beide talen tegelijk te gebruiken. Dan loopt het eigenlijk niet en dan boet je dus in op je gebaren. Soms doen we het daarom ook wel eens bewust. Dan zeg ik: *Jongens, even stem weg* en dan gebruiken we echt gebarentaal. Je merkt wel dat als de andere kinderen gericht iets aan Lisa willen melden, ze automatisch hun stem weglaten. Maar als ze iets in het algemeen willen vertellen, gebruiken ze vaak wel hun stem en dan moeten we er op hameren dat ze daarbij ook gebaren. Maar dat is dus ook moeilijker. Het is zoeken naar de gulden middenweg. We vragen natuurlijk al best veel van ze, dat ze moeten gebaren omdat ze een doof zusje hebben. Ondanks dat ze heel goed gebaren, is het Nederlands toch hun meest natuurlijke vorm van communiceren. Dus het vergt aanpassing. Maar datzelfde geldt voor Lisa. Als ik haar zie gebaren met dove vriendinnetjes, dan gaat dat zoveel sneller en gemakkelijker. Dan kan ze volledig zichzelf zijn. In de communicatie met ons moet ze zich toch altijd aanpassen. Soms iets herhalen of wat langzamer gebaren. Dat doet ze ook zonder problemen, hoor.”

Het ontstaan van een gebarende familie

Roy en Susanne zijn begonnen met gebaren toen Lisa anderhalf was. “Lisa nam het op als een spons. Ze had zo’n behoefte aan communicatie en eindelijk kon het. We vermoeden al wel eerder dat ze doof was, mijn grootouders waren namelijk ook doof. Maar aan de andere kant, Lisa was een alert kind. Het leek wel alsof ze reageerde als je de deur dichtsloeg bijvoorbeeld. Maar achteraf was dat misschien de luchtverplaatsing of voelde ze het. Zelfs toen we in het ziekenhuis kwamen voor het gehooronderzoek en ik zette haar neer op de onderzoekstafel, zei een van de medewerkers van het onderzoeksteam: *Nee hoor, ze is niet doof. Kijk maar, ze reageert gewoon.* Maar dat was ze dus wel.” Vanaf het eerste moment dat vast kwam te staan dat hun dochter doof was en de uiteindelijke officiële bevestiging zat zo’n 5 maanden. “Dat vond ik wel een hele lange tijd. Wij dachten ondertussen, wat moeten we nou? Wij willen gebaren leren. We zagen ook dat Lisa eraan toe was. Maar toen het uiteindelijk officieel was, kregen we

ook onmiddellijk alle hulp. Een week daarna zat de gebarentaaldocent al bij ons aan tafel.”

Roy en Susanne volgden hun eerste cursussen gebarentaal en de communicatie met hun dochter kwam op gang. Ondertussen werd Laura geboren. Die pikte ook moeiteloos de gebarentaal op. “Je ziet dat het een makkelijker taal is voor kleine kinderen om op te pikken, want toen Laura één jaar was, gebaarde ze al. Het praten begon pas na de 2e verjaardag. Bij Koen ging het een beetje gelijk op, gebaren en praten. Wat ik nu wel zie bij Bas is, dat hij meer praat dan gebaart. Dus dan moeten we wel zeggen: *Kom op Bas, effe met je handen*. Hij heeft ook gewoon iets minder taalgevoel en het leeftijdsverschil met Lisa is natuurlijk ook groter. Hij kan met Laura en Koen gewoon praten, kan dus kiezen, dan wordt de noodzaak om te gebaren ook kleiner.”

Maar ze gebaren allemaal wel en gingen ook alle drie een aantal jaren op vrijdagmiddag naar de dovenschool. “Daar hebben we wel heel bewust voor gekozen. Het is eigenlijk omgekeerde sociale integratie, horenden die integreren in de dove wereld. Daar moeten ze dus gebaren, want dan zitten ze tussen dove kindjes. Naast dat het heel goed is voor hun gebarentaal, ontdekken ze ook dat er meer dove kinderen zijn dan alleen hun zus.”

“De gebarencursussen houden een keer op en de ontwikkeling van je kind gaat door. Dat is wel een beperking waar je als ouder van een doof kind tegen aanloopt.”

Susanne Gierman

Inmiddels heeft Susanne alle gebarencursussen die er beschikbaar zijn vanuit Guyot, gedaan. Alle oudercursussen en daarnaast ook nog intensieve trainingen die gegeven worden voor medewerkers van Guyot. “Eerst loop je nog voor op je kind, maar op een gegeven moment haalt je kind je in. Op zich doen we het redelijk goed qua gebaren. We kunnen heel goed met Lisa communiceren. Maar ik merk wel dat het meer energie kost, het is niet mijn moedertaal. Ik kom er altijd wel uit, maar helemaal volwaardig, vind ik het niet. Ik mis soms de nuances. Ik heb er nog over gedacht om de tolkenopleiding te gaan doen in Utrecht, niet om tolk te worden, maar puur voor de gebarentaal. Maar dat is gewoon op dit moment niet haalbaar. We blijven cursussen volgen en leren ook van Lisa. Daarnaast gaan we soms naar het clubhuis voor doven, daar leer je in de communicatie met doven altijd weer bij. Maar het is wel een onnatuurlijke situatie dat je taal leert van je kind in plaats van andersom. De gebarencursussen houden een keer op en de ontwikkeling van je kind gaat door. Dat is wel een beperking waar je als ouder van een doof kind tegen aanloopt.”

Nederlands als een schriftelijke cursus Chinees

Mensen realiseren zich niet hoe moeilijk het is voor een dove om te leren lezen. Lisa begon net als de andere kinderen in groep 2 met voorbereidend lezen, door het leren van letters. In groep 3 begon dan het echte leren lezen. Dat is voor dove kinderen een verhaal apart. Horende kinderen leren lezen door letters te verklanken (hardop te zeggen) en dan de klanken aan elkaar te plakken. Het leest v-i-s en hoort dan een bekend woord dat het kan koppelen aan een betekenis. Maar een doof kind kan dat niet. Die moet elk woord als geheel opslaan en koppelen aan een gebaar en daarmee aan een

betekenis. Dat kost gewoon heel veel energie. Je kunt het vergelijken met een schriftelijke cursus Chinees, waarbij je elk karakter moet koppelen aan een betekenis in het Nederlands. Het is daarom niet zo gek dat leren lezen een enorm struikelblok is voor doven. Gemiddeld bereiken doven een leesniveau van ongeveer AVI-6. Doven met gehoorresten, een implantaat of kinderen die later doof zijn geworden hebben nog een referentiekader, die doen het dus vaak wat beter. Lisa is echt volledig doof en leest nu op AVI-5.

“Laura en Koen lezen al een tijd op AVI-9. Dat is in het begin wel een hele rare gewaarwording dat je oudste, die het eerst begon met lezen wordt ingehaald door de jongere kinderen. Maar dat moet je ook loslaten, want dat is nou eenmaal zo. Als je je erin verdiept, dan begrijp je ook dat het heel logisch is. Voor Laura en Koen is het hun moedertaal en dat verwerven ze dus heel gemakkelijk. Voor Lisa is het toch een heel ander verhaal.”

Susanne heeft voor Lisa een beeldwoordenboek en een woordenboek Nederlands als tweede taal gekocht. Het beeldwoordenboek herkende Lisa van school. Het staat vol met tekening en woorden van allerlei dingen die je ook op school bij bijvoorbeeld biologie en aardrijkskunde kunt gebruiken. Een handig naslagwerk, dat er gemakkelijk even bijgepakt kan worden. Maar het zijn wel allemaal concrete dingen. Vandaar het andere woordenboek, Nederlands als tweede taal. Daarin kan Lisa woorden opzoeken waar moeilijker een plaatje van te maken is, woorden als *begrijpen* en *gevoel*. Ze staan er kort omschreven in duidelijke taal. “Dit zijn de naslagboeken voor Lisa om haar Nederlands te verbeteren. Wij hebben op de computer cd-roms geïnstalleerd met gebaren, dat is ons naslagwerk.”

“Het Nederlands is toch de connectie met de horende wereld. Het zou mooi zijn als iedereen kon gebaren, maar dat is gewoon niet zo. Dus je moet het met het Nederlands doen.”

Susanne Gierman

Het geschreven Nederlands is voor Lisa dus lastig om te leren, maar het lukt wel. Met veel hulp op school waar alles toegelicht kan worden met gebarentaal. Dat is tegenwoordig het beleid, dat de kinderen eerst hun gebarentaal goed moeten ontwikkelen en vanuit die basis het Nederlands als vreemde taal kunnen gaan leren. Dat was vroeger wel anders, toen doven op school niet mochten

gebaren en alle tijd en energie gestoken werd in het Nederlands. Men dacht dat gebaren slecht zouden zijn voor de ontwikkeling van dove kinderen. Er is heel gemakkelijk een vergelijking te trekken met de misverstanden die er nu nog bestaan over meertaligheid van Nederlandse dialectsprekers en van allochtonen met een thuistaal die weinig status heeft. Ook daarvan denken mensen ten onrechte dat de andere thuistaal slecht is voor de ontwikkeling van het Nederlands en op sommige scholen is het spreken van die thuistalen in het schoolgebouw en op het schoolplein ook verboden.

De historie van het onderwijs aan dove kinderen kan ons wat dat betreft een scherpe spiegel voorhouden. Het verbod op gebarentaal in school had een enorme impact op dove kinderen, die geen middel tot communicatie hadden tot ze op ongeveer 8-jarige leeftijd die onnatuurlijke taal een beetje begonnen te begrijpen. Natuurlijk gebaarden dove kinderen onderling stiekem wel, maar er was geen standaard voor en ze konden de

gebaren niet gebruiken om op school kennis te verwerven. Dit betekende dat dove kinderen vaak bleven steken op een laag opleidingsniveau. Een kleine 30 jaar geleden werd er een begin gemaakt om gebarentaal in Nederland vast te leggen en te standaardiseren. En pas in de jaren '90 zijn de dovenscholen overgestapt op het gebruik van gebarentaal als schooltaal. De Nederlandse Gebarentaal is van een enorm grote betekenis voor de ontwikkeling en emancipatie van Nederlandse doven. Maar dat betekent niet dat het Nederlands geen rol meer speelt. "Het Nederlands is toch de connectie met de horende wereld. Het zou mooi zijn als iedereen kon gebaren, maar dat is gewoon niet zo. Dus je moet het met het Nederlands doen. Dat moet je dan op een gegeven moment ook wel zo belangrijk vinden, dat je daar veel extra energie in wil steken.", beseft Susanne Gierman.

Naast leren lezen, zijn de kinderen met een logopedist ook 4 keer per week bezig met gesproken Nederlands. Ze leren dan het eerste begin van spraakafzien (liplezen) en hun stem gebruiken. Susanne legt uit hoe dat gaat: "Het spraakafzien begint na de letters met woorden in een kleine context, bijvoorbeeld *Wat voor kleur zeg ik?* Dan weet je wat je zou kunnen verwachten en dan kan je proberen om het te zien. Maar het is heel lastig. Ik ben er zelf ook een tijdje mee bezig geweest, omdat ik een doof oor heb en de verwachting is dat het gehoor in het andere oor op termijn zal afnemen. Dan merk je dus hoe moeilijk dat is. Je moet ten eerste alleen maar naar monden kijken. Maar er lijken gewoon heel veel letters op elkaar, dan ziet het mondbeeld er precies hetzelfde uit. Dus je moet eigenlijk al weten waar het over gaat. Dan kan je het misschien een beetje plaatsen. Kun je nagaan hoe dat voor een dove is, die het alleen daarvan moet hebben. En waarvan het Nederlands ook nog een keer heel slecht is, gemiddeld gezien. Dan is dat niet haalbaar. Die raden de hele tijd."

Daarnaast leren de dove leerlingen dus om hun stem te gebruiken. Ook dat moet letter voor letter en klank voor klank geleerd worden. Uiteindelijk kan het lezen en het spreken in het Nederlands elkaar wel versterken. Maar het blijft iets wat je als dove zelf niet kunt waarnemen. Lisa gebruikt haar stem niet veel. Susanne probeert haar daar wel in te stimuleren. Ik zeg dan soms tegen haar: "Wij doen ons best om te gebaren, probeer jij dan af en toe eens te praten." Ze hoopt dat de veilige situatie thuis, waar Lisa altijd begrepen wordt en op gebaren kan steunen, een plek is om gemakkelijk te kunnen oefenen. "Maar Lisa gaat bijvoorbeeld ook graag logeren bij mijn schoonouders en die kunnen niet goed gebaren. Dan moet ze op een andere manier communiceren. Dus dan schrijft ze meer briefjes en dan probeert ze ook wel haar stem te gebruiken. Bij mijn ouders heeft Lisa het dan makkelijker. Mijn moeder is zelf kind van dove ouders. Gebarentaal is haar dus met de paplepel ingegeven en was dus voor mijn moeder de eerste taal waarmee ze is opgegroeid. Met deze oma kan Lisa dus onbelemmerd communiceren."

Een bijzonder gezin?

Wat vinden andere kinderen er eigenlijk van dat ze ook kunnen gebaren? Is het iets wat bijzonder is en waar ze trots op kunnen zijn of verzetten ze zich er weleens tegen? Uit wat Susanne mij daarover vertelt, komt een beeld naar voren dat alle meertalige gezinnen zullen herkennen. Niet alle kinderen reageren op dezelfde manier en er zijn perioden waarin ze liever niet anders willen zijn dan anderen. "Het is niet iets waarmee

Laura graag op de voorgrond treedt. Ze heeft toevallig dit jaar voor het eerst echt in de kring iets over gebarentaal verteld. Maar dat was omdat er speciale aandacht was voor doof zijn in een projectweek, en het was bovendien niet op haar eigen initiatief.

Ik heb niet de indruk dat de kinderen denken: Het is leuk dat ik dat heb en het is een stukje extra. Zo voelen ze dat niet, al kan dat nog wel komen. Maar zich echt verzetten tegen gebarentaal, dat hebben ze ook niet gehad. Bas heeft niet altijd zin om te gebaren. Dan moet het weer. Hij zei op een gegeven moment ook: Mama, je moet niet doof praten. Maar soms vinden ze het ook wel weer heel makkelijk, als ze bijvoorbeeld in een stille omgeving nog even iets willen zeggen, dan maken ze er dankbaar gebruik van.”

Susanne en Roy zien het zelf wel als een stukje extra. “Gebarentaal is een prachtige visuele taal. En het is soms ook heel gemakkelijk. In een drukke winkel bijvoorbeeld, hoeven we nooit te schreeuwen. We kunnen afstanden overbruggen met gebarentaal om elkaar nog even wat te vragen of vertellen. Gebarentaal is wel een taal die nadrukkelijk aanwezig is. Als je in de stad bent en je gebaart, dan valt het gelijk op. Je loopt altijd met je handen te wapperen. Ik heb me daar zelf nooit veel van aangetrokken, maar ik kan me best voorstellen dat kinderen dat niet altijd plezierig zullen vinden. Als vriendjes en vriendinnetjes bij ons komen spelen, dan vinden ze het trouwens wel heel leuk om uitleg te geven en gebaren voor te doen. Veel vriendjes en vriendinnetjes hebben ook hun eigen naamgebaar en die vragen zelf ook wel: *Hoe moet ik dat dan zeggen in gebaren?* In die veilige thuissituatie, waar gebarentaal een plek heeft en waar Lisa ook rondloopt en gewoon meespeelt, daar is het wel een onderwerp van gesprek.”

Gebaren

Achterdocht en isolement

Wanneer mensen worden geconfronteerd met een taal die ze niet kunnen verstaan, kan dat interesse wekken, maar ook achterdocht. U heeft het zelf misschien weleens gehad dat u in bus of tram het gevoel had dat er over u werd gepraat. En lachen ze nu om een grapje of lachen ze me uit? Datzelfde komt voor bij doven. Achterdocht jegens horenden is een veel voorkomend verschijnsel en dat is natuurlijk ook niet zo gek als je bedenkt hoe doven tot voor kort behandeld zijn in de horende wereld. Ten eerste konden doven zich niet optimaal ontwikkelen door het verbod op gebaren op school. Daarnaast associëren veel horenden het moeizame spreken van doven met verstandelijke beperkingen, terwijl doof

zijn niets te maken heeft met je verstandelijke vermogens. Je wordt dus als dove niet altijd even serieus genomen. En dat terwijl je bij ontzettend veel dingen afhankelijk bent van horenden, die door te tolken duidelijk kunnen maken wat jij graag wilt en informatie van een ander voor jou kunnen ontsluiten.

Lisa is van een nieuwe generatie doven, die deze geschiedenis gelukkig niet met zich mee hoeft te dragen, en zich door de gebarentaal normaal kan ontwikkelen. Het gevoel van wantrouwen is bij haar daarom niet erg groot. Maar het blijft natuurlijk lastig wanneer je broertje en zijn vriendjes lachen, wanneer lachen ze je uit en wanneer lachen ze om een flauwe mop? In gebaren vraagt Lisa dan om toelichting. “Ik probeer het dan wel uit te leggen, maar sommige grapjes kun je niet goed uitleggen in gebarentaal. Het zijn bijvoorbeeld woordgrapjes, die in gebaren helemaal niet grappig zijn. Zodra ze weet

waarover het gaat, dan kan ze wel accepteren dat ze het niet kan volgen. Bovendien maakt ze met haar vriendinnen grapjes in gebarentaal, die zijn voor ons vaak weer niet te volgen.” zegt Susanne.

Dat contact met dove vriendinnen is wel heel belangrijk. Lisa’s klasgenoten wonen niet om de hoek. Afspraken om te spelen zijn hierdoor altijd al gauw logeerafspraken. Waar de andere kinderen uit school nog even met vriendjes en vriendinnetjes afspreken, kan Lisa dat niet doen. De familie Gierman heeft om die reden ook een beeldtelefoon in huis. Dat is een telefoon met een beeldscherm, waardoor ook in gebarentaal gecommuniceerd kan worden. “Toen Lisa klein was, was het op straat spelen met andere kinderen geen enkel probleem. Die kleintjes knikkeren gewoon met elkaar, daar heb je weinig woorden voor nodig. Maar hoe ouder kinderen worden, hoe belangrijker taal wordt in hun spel. En dan wordt het toch lastiger voor Lisa en haakt ze vaker af. Een weekje vakantie waarin we gewoon thuis zijn, vindt ze daarom maar saai als er geen logeer- of speelafspraken zijn. Gelukkig kan ze nu via de beeldtelefoon even bijkletsen met vriendinnen en daarna is ze wel weer heel tevreden met haar eigen dingetjes. Soms met haar broertjes of zusje, maar ook wel vaak alleen.”

Genieten van gebarentaal en dovencultuur

Tegenover de vaak voorkomende achterdocht en de geïsoleerde positie van doven in de horende wereld, staat een hechte dove gemeenschap met een eigen cultuur. Elke taal hoort bij een cultuur. Meertalige gezinnen vinden het ook belangrijk om de cultuur die bij de taal hoort mee te geven aan hun kinderen. Bij de Nederlandse Gebarentaal is dat niet anders. Er bestaat een rijke dovencultuur, waar veel horenden niets van af weten en die ook moeilijk toegankelijk is als je geen gebarentaal beheerst. Dat is voor de familie Gierman dus anders. De kinderen, en ook soms vriendjes en vriendinnetjes, maken kennis met deze cultuur.

Het is moeilijk om kort uit te leggen wat de dovencultuur precies inhoudt, maar er is een hechte gemeenschap waarin van alles gebeurt.

Bijeenkomsten in het clubhuis voor doven, waar de familie Gierman dus ook regelmatig te vinden is, maar ook speciale filmvoorstellingen in de bioscoop die live getolkt worden. “We hebben als ouders van dove kinderen 30 tolkuren per jaar. Die kunnen we

inzetten om zoiets te organiseren, maar ook de typeles wordt op dit moment bijvoorbeeld getolkt en zo nu en dan laten we een TV-programma tolken via de beeldtelefoon. De beeldtelefoon komt dan naast de televisie te staan, er wordt ingebeld met een tolk en die tolkt het programma voor Lisa, waardoor zij het ook volwaardig meekrijgt. Helaas is het zo dat er weinig wordt ondertiteld en als er ondertiteling is, is dit voor Lisa vaak ook nog erg lastig. Regelmatig zitten we vertalend bij de televisie omdat Lisa het anders niet volgen kan, maar nu kunnen we af te toe zelf achteroverhangen en het de tolk laten doen. We tolken zelf ook heel veel, maar in

“Dove kinderen lezen een boek, gewoon van Carry Slee of Francine Oomen. Het boek gaat dicht en dan vertellen ze een deel van het verhaal in gebaren. Dat is zo prachtig... Ja, dat is echt genieten!”

Susanne Gierman

sommige situaties kun je niet zonder professionele tolk. Bovendien komt Lisa op een leeftijd, waarop je niet meer wil dat je ouders overal mee naar toe gaan. Dus die 30 uren zijn zo maar op. Als je tenminste een tolk kunt krijgen wanneer je dat wilt, want er is ook een tekort aan tolken Nederlandse Gebarentaal.”

Susanne geniet van gebarentaal, omdat je in alle stilte toch volwaardig kunt communiceren, zolang je maar oogcontact hebt. Er is geen beperking door ramen, afstand of lawaai. Het is echt een volwaardige taal waarin je aardige dingen kunt zeggen, je gedachten kunt ordenen, maar ook kunt schelden bijvoorbeeld. Ze maakt het gebaar alsof ze met duim en wijsvinger een pluusje van haar schouder wegknipt. “Zo kun je iemand laten weten dat je vindt dat hij niets waard is. Schelden in gebarentaal is echt wat anders dan in het Nederlands! Maar ook bij de jaarlijkse voorleeswedstrijd voor dove kinderen is te zien hoe rijk gebarentaal kan zijn.” Voorleeswedstrijd? “Ja, dove kinderen lezen een boek, gewoon van Carry Slee of Francine Oomen. Het boek gaat dicht en dan vertellen ze een deel van het verhaal in gebaren. Dat is zo prachtig... Ja, dat is echt genieten!”

Na dit interview werd bekend dat Lisa recht heeft op 100 extra tolkuren die specifiek gebruikt dienen worden voor het tolken van TV-programma's via de beeldtelefoon. Uiteraard zijn Lisa en haar ouders erg blij met deze extra toekenning.

Meer weten over gebarentaal en doof zijn?

- Liesbeth Koenen, Tony Bloem, Ruud Janssen, Albert van de Ven, *Gebarentaal, de taal van doven in Nederland*, Uitgeverij Atlas, Amsterdam, 1998
- Nederlands Gebarentaalcentrum, www.gebarentaalcentrum.nl (met een uitgebreide databank vol gebaren)
- Effatha Guyot, www.effathaguyot.nl (met o.a. toegang tot een gebarenwoordenboek)
- www.doof.nl
- www.doven.eigenstart.nl

Dit artikel komt uit het boekje: En ik spreek ook Nederlands, Portretten van meertalige Nederlanders, Wetenschapswinkel Taal, Cultuur en Communicatie, mei 2008